

Balys Sruoga

GIESMĖ APIE GEDIMINĄ

*Užsidegs nauji žvaigždynai
Vyrų ir darbų –
Kad prikelsim Gedimino
Dvasią iš kapų.*

I

Miškas ūžia, miškas gaudžia,
Tartum amžių dainą audžia,
Gilią, plačią ir galingą
Apie praeitį didingą,
Liūdinčius milžinkapius,
Apie vyrus karžygius, –
Tartum žadina lietuvi
Atgaivint senovės būvi...
Miško gaudžianti daina –
Lyg ta motinos ranka:
Tartum guodžia, tartum glosto,
Ir priglaudžia, ir sušildo,
Širdį ilgesio pripildo...
Ir atrodo – be žinios tu
Nuplaukei it debesėlis
Miško gaudžiančioj dainoj, –
Tartum sielis Nemunėlio
Mėnesienoje melsvoj.
Lyg pro sapną – tolų, gilų –
Iš tų ošiančių šakų
Lyg atgyja, lyg iškyla
Vaizdiniai laikų senų...

II

Kur dabar Neris sraunioji
Lyg sesulė vainikuota,
Tartum juosta sidabruota

Vilniaus miestą apvynioja
Ir apjuosia šydų šydais,
Mėnesienoje pražyodus,
Rūmus, bokštus ir gėlynus, –
Ten prieš šimtmečius septynis
Ošė girios ir šlamėjo, –
Pasilenkdamos nuo vėjo,
Prisiglausdamos kalnuos,
Supos saulės spinduliuos.

<...>

Žvėrys dideli, maži,
Lepečkėjai ir liekni
Čia kaip rojuje iš seno
Beklegėdami gyveno.
Kiek pelėdų, vanagų,
Kurtinių, tetervinų
Virbių kiek, genių, oželių
Šūkalojo po girelę!
Giesmininkų margaplunksnių
Kiek čiulbėjo po paunksmę, –
Tartum kiekviena šaka
Gulė, kėlė su daina!
Tartum jūra mėlyna
Buvo Lietuva tada,
Pasinėrusi miškuos
Kaip jūrelė mėlynuos, –
Neaprėpiamai plati,
Neapsakomai graži!

III

Buvo Lietuva laisva.
Kunigaikščiai valdė ją.
Ji išaugo, išbujojo,
Kai valdyti josios stojo
Didis vyras, kurs vadinos
Kunigaikštis Gediminas, –
Garbanotas ir taurus,
Tartum uosis stamantrus.
Gediminas!.. Vardas jojo

Tūkstantį kardų atstojo.
Priešai ir pikti kaimynai
Žino ranką Gedimino, –
Kad kaip griausmas ji smagi, –
Kad jam Lietuva brangi!

Kartą priešų didžią minią
Iš savų kraštų išginęs,
Linksmas grįžta Gediminas
Atsikvėpt miškuos tėvynės.
Su šauniais kariais savais
Joja kloniais ir kalnais.
Ir medžioja – miškas braška!
Stirnos, briedžiai, lapės, meškos, –
Aibės lekiančių žvėrių.
Klumpa, krinta nuo strėlių.
Skamba liemens ąžuolų
Nuo trimitų, nuo linksmų...

Gediminas it erelis
Kleketuoja po girelę...
Tik staiga tankmėj giliai
Šakos traškančios sujunda,
Subrazda seni stuobriai,
Virpančiais aidais nudunda,
Lyg per plačią girią skrenda
Staugiantis koks debesis, –
Tai pro vyšnines pušis
Kažkoks dvyklas kalnas lenda...
Ne, ne kalnas! Tai žvėris!
Jo kakta – it jaujos durys.
Kaip bedugnė eketis
Jo paraudusi akis
Ugnimi kraujuota žiūri.
Tartum šakos šimtametės
Platūs, aštrūs jo ragai.
Ir, karių būrius pamatęs,
Ima rūstauti jisai:
Kojom drasko žemės plutą,
Aria samanas ragais;

Iš nasrų jo tykšta putos
Pakuliniais burbulais;
Baubia, kriokdamas mauroja,
Kad girelė net vaitoja.

– Tauras! Tauras! – nuaidėjo
Per plačias eiles karių.
Tauras net subaubt nespėjo,
Kaip jo šonan suzvimbėjo
Debesis šmaikščių strėlių.
Jis piestu tik atsistojo.
Ir, supratęs, kas įvyko,
Tauras visiškai supyko,
Kaip pašėlęs sumaurojo –
Ir kad liuoktels iš pušyno
Viesulu į Gediminą!
Net kariai neteko žado,
Akyse tarytum mirga:
Tauras mėto, drasko, bado
Kunigaikščio jotą žirgą.
Tartum vėtros ūžesys
Išgąsty kariai sukliko:
– Kunigaikštis kur? Kur jis?
– Gediminas kur paliko?

Tauras baubė, tauras siuto,
Spjaudė putų burbulais,
Žirgą minkydams ragais.
Gediminas pats nejuto,
Kaip išskrido jis į aukštį
Virš pušaičių tartum paukštis,
Grobį vydams, suplasnojo
Ir, prie ažuolo nukritęs
Lyg įpratęs būt' skraidyti,
Gyvas sveikas atsistojo.
Nusitvėrė šviedrią ietį.
Tartum žaibas netikėtai
Krisdamas iš debesų –
Smogė taurui tarp ragų.
Tokį gavęs tauras smūgį

Nesavu balsu sušuko, –
Ir kaip didis viksvų kūgis
Dribtelėjo ir susmuko.
Tik dabar atsikvošėjo
Žygio nustelbti kariai, –
Ir per girią nuaidėjo
Džiaugsmo pergalės garsai.
Sveikina jie Gediminą,
Užia tartum avily.
Tik nelinksmas vienas jis,
Tik jis vienas nusiminęs
Ir į šūkavimą jų
Taria liūdinčiu balsu:

– Tauras – kas? Žvėris – ir viskas.
Daug jų braidžioja po mišką.
Bet aš draugo netekau,
Mielą žirgą praradau:
Per tą taurą nevalyvą
Mano žirgas nebegyvas!
Čia, kur šniokščia ąžuolai,
Duobę kaskite, draugai.
Kaip bičiulį mylimiausią
Jį žemelėje priglausim:
Te per amžius ąžuolynas
Jojo atmintim dabinas...
O, sudie, sudie, žirgeli, –
Te lengva bus tau žemelė!

<...>

V

GEDIMINAS

Mano vyrai! Tiek prajojom,
Tiek žvėrienos primedžiojom, –
Metas mums ir atsikvėpt.
Prisitrunkėm, – nēr ko slėpt, –
Ir išalkom kaip gaidžiai,
Nebelesinti seniai.

VERKELIS

Kunigaikšti, jei reikėtų
Net nakvynei rinkti vietą, –
Už šiuos kalnus ir miškus
Niekur mums geriau nebus.

GEDIMINAS

Mielas vade, tu manai,
Čia nakvoti bus gerai?
Tu pažįsti vietą šią?

VERKELIS

Ją surasčiau ir nakčia, –
Užsimerkęs rasčiau ją, –
Nes čia tėviškė mana.

GEDIMINAS

Vėl tu ką prasimanei?
Ar tu girioje gimei?

VERKELIS

Aš gimiau kuklioj troboj,
Nuo šios vietos artimoj.
Ji vadinasi Verkiai.
Aplink – girios, ežerai,
Mėlyni tokie, žali, –
Atsidžiaugt jais negali!
Tik žuvėdros ežerais
Šmėklom klykiančiom lekioja.
Tik pelėdos vakarais
Skundžias, virkauja, vaitoja.
Iš pelėdos aimanos
Kilo vardas vietos tos.
Ir, kaip gimusis Verkiuos,
Verkeliu aš vadinuos.

GEDIMINAS

Na gerai. Aš sutinku.
Vietą poilsiui renku,
Kaip tu patari, čionai.
Laužą kurkite, draugai!

Kepkit briedį, ruoškit midų –
Te jis nuovargį pagydo
Ir, sujaudinęs krūtinę,
Plėšia plačią sutartinę!

VERKELIS

Kunigaikšti, kol kariai
Briedį keps ir midų ruoš,
Meski akį apdairiai
Šioj pakalnėj ir kalnuos.
Čia iš pat dienų mažų
Aš klajojau tarp beržų,
Opšrus gainiojau, lapes
Po siūbuojančias tankmes.
Kunigaikšti, tu patsai
Daug pasauly keliavai,
Vietų daug gražių matei...
Bet gražesnę ar radai
Tu pasauly plačiame
Už gimtinę mano šią?

GEDIMINAS

Mielas vade, čia Neris
Kaip mergautinė viltis
Ritina melsvas bangas...
Bet upelis koks anas,
Kur prasimuša pro kalną,
Ažuolų šaknis skalauna
Ir pasineria Nery
Tartum motinos glėby?

VERKELIS

Kunigaikšti, tai Vilnelė.
Taip vadinasi ta upelė.
Kur ji bėga, vinguriuojas,
Ten lakštingalos būriuojas, –
Čiulba ulba, suokia gieda,
Prisiglausdamos prie žiedo,
Supdamos lopšy šakų,
Švilpia tūkstančiais balsų...

GEDIMINAS

Iš tiesų, meilingas vade,
Aš džiaugiuos, šią vietą radęs!
Tavo tėviškėj gimtoj
Atsikvėpsime puotoj, –
Te dievai dausų šalies
Mūsų džiaugsmui pavydės!
Ir kad vaišės būtų gausios –
Dvylą taurą, tą, didžiausią,
Kur, nepaisydams pavojų,
Savo rankom sumedžiojau, –
Atiduodu puotai šiai.
Pasistiprinkit, draugai!

KARIAI

Tegyvuoja, tegu žydi
Kunigaikštis mūsų didis!
Te per amžius mus gaivina
Kunigaikštis Gediminas!

VI

Kunigaikštis su kariais,
Linksmas, spindintis, šviesus,
Lyg erelis išdidus
Su šauniaisiais sakalais,
Kalno ošiančioj aikštėj
Palei laužą puotą kelia.
Laužas traška ir liepsnoja,
Žiežirbos žiupsniais lekioja
Lig nusvirusių beržų,
Lig viršūnių ąžuolų.
Tauras čirška, tauras kepa...
Spirgančios taurienos kvapą, –
Maloniausiajį gardėsį, –
Ąžuolų linksmam pavėsy
Jaučia, uodžia karžygiai,
Laukia kepsnio nekantriai,
Lyg jį šimtą metų ruošų!
Bet kvapai taurienos lepūs

Sako jau, kad ji iškepus...
Mielo kepsnio gerą pluoštą
Atsirėžęs, Gediminas
Savo karžygiams dalina
Ir, prieidamas prie kario,
Kiekvienam žodelį taria.
Ir, apvaikščiojęs visus
Savo karžygius narsius,
Gediminas pirmas kelia
Sunkiąją midaus taurelę, –
Tauro ragą kaip puodynę,
Žodį tardamas auksinį:

– Mano mylimi draugai!
Stiprūs mes, linksmi nūnai.
Ir ugniakuro liepsna,
Iš degėsių šokdama,
Tai suūžčios, tai sušvis,
Tartum džiaugtų su mumis.
Jos bežiūrint, man vaidinas,
Kad ir mūsų toks likimas.
Juk likimas kareivėlio
Kaip berželio svyruonėlio:
Ir bujoji, ir žaliuoji,
Kol palūžęs susvyruoji...
Šiandie taurės mums putoja,
O koks laukia mūs rytojus?
Ar vėl lėksim sakalais
Su trimitais, su daina?
Ar pavirsim pelenais
Lyg ugniakuro vieta?
Ir prieš mus kaip margos srovės
Nutekėjo daug dienų.
Buvo žmonės. Džiaugėsi, kovėsi...
Kas beliko nūn iš jų?
Žemė? Vėjas? Tamsuma?
Ar jie jaučia mus, ar girdi?
Ar kad jaudina mums širdį –
Ir paguoda jų visa?
Nežinau... Bet dvasioj mano

Jie nemirdami gyvena.
Juos gaivindamas miniu.
Ir šią taurę aš keliu,
Kad gyventų širdyse
Mūsų protėvių dvasia
Kaip šviesa ir šilima,
Kaip ugniakuro liepsna.
Kad su protėviais kartu
Mūsų atmintis gyventų,
Ir kad joj sunkiu metu
Šilimą ir šviesą semtų
Mūsų provaikių vaikai, –
Taurę aš keliu, draugai!

VII

Ir puotauja Gediminas
Kaip dievaitis su žyniais!
Skamba, gaudžia ažuolynas,
Nuaidėdamas kalnais.
Ir su plaukiančia daina
Tartum Lietuva visa
Sulinguoja, subanguoja, –
Ta pačia daina kvėpuoja...

Saulė jau seniai nukrito.
Žemėn lenkiasi dangus.
Žvaigždės mirksi. Išsiriti
Ir mėnulis į skliautus.
Žiežirbos vis dar lekioja
Po viršūnes ažuolų,
Ir midus vis dar putoja,
Jėgą didindams balsų.

Gal kariai kaip vyturėliai
Lig pat ryto būt' čiulbėję,
Būt' puotavę, būtų šėlę,
Jeigu būt' nepastebėję,
Gediminas kaip pakilo...
Tuoį skardi daina nutilo.
Klausosi visi, kas bus.

O jis, didis ir šviesus,
Lyg trimitas žalio vario
Savo vyrams žodį taria:

– Nors puotauti malonu,
Bet mums reikia daug jėgų,
Kad tėvynė augt', žydėtų, –
Kad ranka nesuvirpėtų,
Kai it viesulas ūmus
Ginsim tėviškės laukus.
Daug dar priešų Lietuvos
Kelią mums staiga pastos.
Nežinia, su kuo rytoj
Susikibsime kovoj.
Baikim taurą ir taures...
Ruoškite palapines!
<...>
Miškas ūžia, miškas gaudžia –
Gedimino sapną audžia...

VIII

STAUGIANTIS BALSAS

Au au au! Au au au!

GEDIMINAS

Koks čia triukšmas? Kas čia staugia?
Rodos, kažkas kažką smaugia?
Kažkam lyg gyvent įgriso...
Triukšmą kelti kas išdrįso?

STAUGIANTIS BALSAS (arčiau)

Au au au! Au au au!

GEDIMINAS

Vėl tas balsas! Tas staugimas
Erzinti mane jau ima...
Kur sargybiniai kariai?

Ko nesaugo, ko nežiūri,
Kad naktibalda koksai
Tartum vilko balsą turi?..

<...>

STAUGIANTIS BALSAS (vis stipriau)

Au au au! Au au au!

GEDIMINAS

Matęs daug esu vilkų, –
Didelių, plėšrių, pikty, –
Daug medžiojęs, daug nudėjęs,
Tik nesu aš dar regėjęs
Geležinio niekada...
Sukasi galva mana!

STAUGIANTIS BALSAS (vis galingiau)

Au au au! Au au au!

GEDIMINAS

Kaip klaiku! Net šiurpas ima...
Tai nepaprastas staugimas
Vilko, liūdinčio miške!
Lyg ne vienas jo balsu –
Šimtas, rodosi, vilkų
Staugtų staugdami jame!

STAUGIANTIS BALSAS (vis galingiau)

Au au au! Au au au!

GEDIMINAS

O! Dabar aš suprantu!
Niekur nėra tokių vilkų!
Tai ne vilkas! Tai dvasia
Gundo, gąsdina mane!

STAUGIANTIS BALSAS (vis galingiau)

Au au au! Au au au!

GEDIMINAS

Tu, dvasia tamsių miškų,
Pasivertusi vilku,

Ko siaubingai vaidinies?
Ko tu nori iš manęs?
Tu, nežinoma dvasia,
Savo aimana baisia
Ar pagalbos tu prašai?
Rūstauji ir man grasai?
<...>

IX

Gediminas pats nesavas –
Tokį sapną jis sapnavo!
Trinas, skaidrinas akis –
Gal dar vilką pamatys?
Niekur nieko. Tyli viskas –
Ir Neris, ir juodas miškas.
Tik žirgai kažkur toli
Prunkščia, žolę plėsdami,
Tik šakelė kur nulūžta,
Voverėlės paspirta,
Tik karys katras staiga
Besapnuodams atsidūsta –
Ir tyla vėl krištolinė.
Neramu tik Gediminui.
Supas kailiuose lokių,
Bet nesuveria akių:
Vis tas vilkas, tas staugimas
Lyg kartojas, lyg vaidinas, –
Kažkur slenka, kažkur grimzta...
Gediminas neberimsta.
Susirūpinęs sapnu,
Šaukias miegančių draugų.

GEDIMINAS

Kelkitės, mieli draugai,
Raudonuoja jau skliautai.
Greit saulelės skiauteris
Iš pušyno išsisiris.

VERKELIS

Kunigaikšti, labas rytas!

KARIAI

Labas rytas! Labas rytas!

GEDIMINAS

Labas rytas, labas rytas...

VERKELIS

Kunigaikšti, taip anksti

Mus iš poilsio šauki...

GEDIMINAS

Mano mylimi draugai,

Vargina mane sapnai.

Aš ir pats nebežinau,

Kokį sapną sapnavau...

Ten aikštėj, tarp ąžuolų,

Staugė vilkas geležinis.

Lyg ne vienas, lyg šimtinė

Buvo staugiančių vilkų...

Ir kad staugė, ir kad kaukė,

Aimanavo, klykė, šaukė, –

Rodės, ošianti giria

Virto aimana klaikia...

Vade, gal išaiškint moki

Mano sapną keistą tokį?

VERKELIS

Aš esu tiktai karys.

Per sunkus uždavinys

Būt' man aiškinti sapnus, –

Dar nepaprastus, keistus!

Nieks iš mūsų viso būrio

Dovanos tokios neturi.

GEDIMINAS

Gaila. Gaila, kad dar tu

Neišmokai spēt sapnų.

Aš nurimti negalėsiu,

Sapno prasmę kol įspėsiu.

VERKELIS

Kunigaikšti, jau žinau!
Ten pakalnėje gyvena
Lizdeika. Žynys toks senas.
Aš pakviesiu jį tuojau:
Tarnas tas dievų, žynys,
Sapno prasmę pasakys.

GEDIMINAS

Žirgą imk ir lėk kaip vėjas.
Valios dieviškos skelbėją
Atgabenk. Atkviesk. Atvesk.
Ne! Ant rankų jį atnešk!

X

Vilniaus miestas iš senovės
Vyrais ir darbais garsus.
Metų lekiančius šimtus
Tartum baltas kalnas stovi
Katedra jame šventa,
Mylinčių širdžių kurta.

Kaip klajūnai debesėliai
Metai bėgo, amžiai yrės.
Gimė žmonės, vargo, mirė
Ir išnyko kaip šešėliai,
Į naktužę slinkdami,
Ryto saulės genami.

Katedra balta stovėjo
Kaip sustojęs bėgti laikas.
Vyras, moteris ir vaikas
Virpančia širdim skubėjo
Guostis joj našta vargų,
Pasisemt naujų jėgų.

Kiek ji matė, kiek girdėjo
Ir linksmybės, ir kančios!

Tartum senos sienos jos
Ant žmonių širdžių stovėjo
Ir suaugo su jomis,
Kaip su širdgėla širdis.

Nūn lietuvį ji vilioja
Kaip gaivinanti šviesa.
Bet ir ji neamžina,
Vilniaus katedra baltoji:
Rytui brékstant Lietuvos –
Nė žymės nebuvo jos.

Ažuolai tenai kerojos
Nuo nežinomų laikų.
Virš linguojančių šakų
Vėtros draskėsi, kvatojos...
Ir kaip pasaka sena
Ten gyveno Lizdeika.

XI

Nežinios tamsiais laikais,
Kur Verkių dabinas žalias
Ežerėlis ažuolais,
Kartą atlėkė erelis.
Kažkur girių plynioj rastą
Ažuolo viršūnės skraistėj
Lizdą nuostabų susaistė
Iš paparčių, iš dyglių,
Iš svaiginančių gėlių.
Klykė, krankė, kleketavo,
Kol paguldė naštą savo.
Kol erelis lizdą suko,
Sketeriojosi ir širdo,
Keistas balsas pasigirdo, –
Balsas kūdikio mažiuko.
Nuaidėjo per girelę
Į širdis žmonių kaimynų: –
Vaiką atnešė erelis! –
Paukštis kūdikį augina!

Išsigandę būrės žmonės,
Savo tamsią laimę spėjo:
Ar rūstybę, ar malonę
Taip keistai dievai žadėjo?..

Paukštis kūdikį augina
Tartum motina sava:
Slaugo, girdo, valgydina, –
Jis jam auga kas diena.

Paukštis klykdamas lekiojo...
Ir pasaulis sužinojo,
Kad erelis vaikui savo
Atdūsius ir kvapą gavo
Glūdumoj melsvų kalnų
Iš auksinių debesų;
Iš žvaigždžių žydraus dvelkimo
Vaikui atnešė jutimą;
Iš stygelių sidabrinių
Vaikui klausą jis nupynė;
Ir kvėpėjime dausų
Uoslę gavo iš žiedų.
O šviesybę jo akių
Iš saulėteklių lakių,
Kur, it bandą, tamsą gena,
Jam erelis atgabeno.
O brangiausias lobyną, –
Sąžinę, kuri nežino
Baimės, nuovargio dienos
Ir teisybės sutemos,
Sunešė, širdin sukėlė
Iš motulės rūpestelio
Ir iš ašarų našlaičių –
Ir atidavė jam kraičio...

Taip Lizdeikai prasidėjo
Kelias žemiškos buities.
Visa jautė jis, girdėjo
Ir suprato, ir regėjo,
Ir gamta nebeturėjo

Užvertos jam paslapties...

Kiek pavasarių jaunų
Į šventas dausas nuskrido,
Kol jis unksmėje dievų
Savo žemės kelią brido?
Šimtą metų, gal ir kitą,
Gal ir nieks nepasakytų...

XII

Niekas, niekas iš gyvųjų
Nebeatminė, kada
Buvo jaunas Lizdeika, –
Kad žiupsniai plaukų baltųjų
Kaip lininiai švelnūs pluoštai
Jo šviesios galvos nepuoštų.

Visuomet toksai atrodė
Lyg su baltu vainiku,
Kai paunksmėj ąžuolų,
Dangišką bylodams žodį,
Garbindams dievus, iš seno
Ugnį šventąją kūreno.

Garbino dievus. Žinojo
Kalbą paukščių ir žvėrių,
Lemtį ir ligas žmonių.
Jam namus miške atstojo
Žolės, šakos samanotos,
Ant trijų stiebų suklotos.

Jam namų nė nereikėjo.
Lyg erelis ant uolų,
Jis viršūnėj ąžuolų
Sostus kaip lizdus turėjo, –
Lyg koksai barzdotas paukštis
Kėlės su lizdu į aukštį.

Įkopia lizdan. Ištraukia

Tošių vamzdj. Jo garsais,
Lyg midaus saldžiais lašais,
Tartum kviečia, tartum šaukia
Seno žynio atlankyti,
Jo dainos pasiklausyti.

Nuaidėdams per girelę,
Klykia verkdamas vamzdis.
Ir štai ištisas būrys
Gyvulių, žvėrių, žvėrelių
Aplink ąžuolą suėjo,
Lyg žynys juos užkerėjo.

Stovi, klausosi ir tyli
Kiškiai, voverys, žalčiai,
Meškos, stirnos ir vilkai, –
Tartum jie kits kitą myli,
Tartum būt' jie sesės, broliai,
Nesipykę dar lig šiolei.

Meilės ir tiesos skelbėjas
Pučia vamzdj Lizdeika.
Ir svaigina jo daina,
Ir širdy linksmybę sėja, –
Seka pasaką senyvą,
Kad pasaulis meile gyvas!

XIII

Su naujagime aušra
Atsikėlęs Lizdeika,
Paskubom akis pratrinęs,
Iš savosios palapinės
Galvą iškiša ir žiūri,
Ar ugnis dar maisto turi, –
Per tą žvarbią gailią rasą
Ar ugnelė neužgeso?
Viskas vietoj. Tartum krūmai
Stiebiasi, šakojas dūmai,
Ir žarijos baltos žėri...

Rytmečiu senelis gėris:
Kaip ramu, kaip gera, linksma!
Ir staiga subildęs trenksmas, –
Lyg iš debesų nukritęs
Pats Perkūnas priešą kirto, –
Sujaukė ramybę ryto.
Trenksmas dundesiu pavirto, –
Lyg Perkūnas raitas joja,
Lyg po mišką dūksta vėjas...
Senis mirktelt tesuspėja –
Ir prie jo ugnies sustoja
Žirgas žvengdamas putotas.
Ant jo – vyras garbanotas.
<...>

Rankom Verkėlis sumojo –
Ir barzdotas Lizdeika
Kaip atplyšdama šaka
Sutraškėjo, suvaitojo,
Lyg ore staiga pakibo –
Šast – prie Verkėlio sudribo
Ir, per žirgą persisvėręs,
Žirgo karčių nusitvėrė...

Žirgo ragint nereikėjo.
Jis su dviguba našta,
Verkėliu ir Lizdeika,
Lėkė prunkšdamas, dundėjo
Į tą kalną, į tą aikštę,
Kur jų laukė kunigaikštis...

XIV

LIZDEIKA

Kunigaikšti! Sužinojau,
Kad int mus nakvot atjojai.
Su meilinga saulele
Sveikinti skubu tave...

GEDIMINAS

Ačiū, tėve. Kaip gerai,
Kad nedelsdams atvykai.
Pamatyt tave geidžiau.
Keistą sapną sapnavau.
Duosiu žirgą, duosiu kitą,
Duosiu aukso pilną saują,
Kad tiktai tu pasakytum,
Ką man sapnas pranašauja...

LIZDEIKA

Tarnas aš esu dievų.
Man nereikia dovanų
Nė valdoviškos malonės.
Int mane ateina žmonės
Pasistiprint, pasiguosti,
Ašaros gailios nušluostyt.
Aš, bestiprindamas juos,
Dievišku grožiu džiaugiuos.
Žemėj – nieko man nereikia.
Kas tave kankina, vaike?

GEDIMINAS

Keistą sapną sapnavau.
Lyg visa vilkų šimtinė
Staugė vilkas geležinis –
Au au au! Au au au!
Girios, kloniai ir kalnynai
Į tą baisųjį staugimą
Atsiliepdami vaitojo
Ir klaikius garsus nešiojo
Lig padangių, lig dausų...
Ar įspėsi sapną tu?

LIZDEIKA

Aš nespėju. Aš semiu
Išmintį iš pat dievų.
Įsižvelgdams į dausas,
Paslaptis žinau visas.
Ir sapnų raktus žinau.

Geležinis vilkas tavo,
Kurs taip staugė, taip dejavo,
Buvo ženklas, duotas tau.
Staugimu esi tu kviestas
Čia įkurti didžio miesto,
Sostinės visos šalies.
Per pasaulį nuskambės
Miesto vardas kaip griaustinis, –
Kaip tas vilkas geležinis
Stebins, žadins ir vilios
Palikuonis Lietuvos.
Augs galingas ir garsus
Ir per amžius tarps ir bus.

GEDIMINAS

Dėkui, pranaše dievų!
Aukso žodį dėstai tu.
Priimu dievų kvietimą.
Vietoj vilko geležinio
Ažuolų didžių pavėsy
Naują miestą aš pradėsiu.
Ir vardu skaidrios upelės,
Per tankmes kur kelią skinas,
Čia čiurlenančios Vilnelės
Miestas Vilnium tevadinas.
Teišauga, išbujoja,
Mylinčius sapnus atstoja
Lietuvos dukroms, sūnums!
Te kaip saulė jis bus mums!
Tegaivins jis kaip viltis
Lietuvos vaikų širdis!

LIZDEIKA

Kaip tarei, tegu taip būna:
Tavo žodis tampa kūnu!
Tavo miestą amžinai
Sergsti, laimina dievai!

GEDIMINAS

Mes išmirsim. Amžiai slinks.
Ažuolai pavargs, sulinks.
Miestas amžiais nemarus
Lietuvos sargyboj bus!
Kol lietuviui Vilnius švies,
Kol jo meilė bus gyva, –
Amžių amžiai tesrovės:
Nemari bus Lietuva!

KARIAI

Te per amžius mus gaivina
Miestas mūsų Gedimino!
Te per amžius jo šviesa
Šviesis Lietuva visa!
Te lietuviui Vilnius bus
Meilės džiaugsmas ir dangus!

Balys Sruoga, *Giesmė apie Gediminą*, Vilnius: Vyturys, 1993.